

PRŮVODCE NAUČNOU STEZKOU U EREMITA

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST KŘIVOKLÁTSKO

Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko leží v centrální části České republiky, 50°00' severní šířky a 13°52' východní délky. Výměra oblasti je 630 km² a zabírá téměř celý geomorfologický celek Křivoklátské vrchoviny a severní část Plaské pahorkatiny. Nejvyšším vrcholem je Těchovín (616 m n. m.) a nejnižší položeným místem je hladina Berounky v obci Hýskov (217 m n. m.). Osou celého území je tok řeky Berounky, která protéká oblastí od jihozápadu k severovýchodu. V oblasti je 25 maloplošných zvláště chráněných území o celkové výměře 1230 ha. Území bylo vyhlášeno chráněnou krajinnou oblastí „Křivoklátsko“ v roce 1978 a pro vysoké přírodovědecké hodnoty, především jako střeoevropská banka lesních dřevin, bylo Křivoklátsko prohlášeno Organizací spojených národů již v roce 1977 biosférickou rezervací UNESCO. Správa CHKO Křivoklátsko, která je orgánem státní správy ochrany přírody, má své sídlo v obci Zbečno. V obci Křivoklát je v provozu Informační a výchovně vzdělávací středisko Správy CHKO Křivoklátsko.

LESY ČESKÉ REPUBLIKY S. P.

Lesy pokrývají v současné době více než 2 653 000 ha plochy České republiky. Lesnatost tak dosahuje téměř 35 % a má stoupající tendenci. Celková zásoba dřeva v lesích je 672,9 mil. m³, z toho se jen 18,508 mil. m³ ročně vytěží. V majetku státu je 1,596 mil. ha lesních pozemků (61,5 %). Státní podnik Lesy České republiky se sídlem v Hradci králové obhospodařuje zhruba 1,340 mil. ha těchto pozemků. Lesy spravuje prostřednictvím 77 lesních správ, 5 lesních závodů, 1 semenářského závodu. Řídící, metodickou a kontrolní funkci plní 13 regionálních pracovišť – krajská ředitelství, která jsou součástí podniku. Lesní správy se dále dělí na základní organizační jednotky – revíry.

Lesní správa Křivoklát sídlí v Křivoklátě č.p. 43 a má 9 revírů. Revírník vykonává ochrannou službu, projektuje veškeré pěstební a těžební práce a na základě výběrového řízení je zadává k provedení dodavatelským firmám (např. lesním akciovým společnostem). Přejímá hotové práce provedené při zalesňování, péči o kultury a nárosty, ochraně a výchově porostů. Zajišťuje rovněž podklady pro prodej surového dříví. Plní i funkci odborného lesního hospodáře pro soukromé majitele lesů. Dodržování zákonů v lesích sleduje státní správa lesů – referáty životního prostředí obcí s rozšířenou působností. Lesy České republiky provozují Informační centrum LČR, s.p. v obci Křivoklát.

PŘÍRODNÍ REZERVACE „U EREMITA“

Výměra 7,80 ha

Vyhlášeno dne 28. 3. 1984

Vlastníkem (resp. správcem) lesa jsou Lesy České republiky, s. p. se sídlem v Hradci Králové, Lesní správa Křivoklát

Rezervace je jedinečnou ukázkou přírodě blízkého porostu s velkou pestrostí druhů rostlin a živočichů. Prudké suťovité stráně severní až severozápadní expozice s četnými výchozy skal starohorních přeměněných břidlic pokrývají lesní porosty. Jedná se převážně o suťové lipové javořiny s tisem.

Zachovalost lesního společenstva dokazuje i bohatý výskyt chráněného tisů červeného, kterého je na území rezervace evidováno téměř tisíc jedinců ve všech věkových stupních. Zvláště cenná je bohatá fruktifikace a nepřetržitá přirozená reprodukce této, jinak vzácné dřeviny.

Z dalších chráněných druhů rostlin se zde vyskytuje např. měsíčnice vytrvalá, tařice skalní nebo lilie zlatohlávek. Z chráněných živočichů například mlok skvrnitý a celá řada ptačích druhů, z nichž stojí za zmínku zejména hnízdící včelojed lesní. Rezervace je i domovem mnoha druhů savců. Zatímco jelen evropský a prase divoké jsou zde jen občasnými hosty, srnec, liška, jezevec, zajíc, obě kuny a řada dalších jsou stálými obyvateli.

Území rezervace bylo v minulosti, stejně jako ostatní plochy v blízkosti lidských sídel, výrazně ovlivňováno lidskou činností, zejména pastvou hospodářských zvířat a těžbou dřeva. V 19. století byly části rezervace uměle obnoveny smrkem a borovicí, přirozeně se obnovil buk, jedle, lípa, jilm, habr, jasan a javory. Pro nepřístupný terén však nebylo lesní hospodářství nikdy příliš intenzivní a odstraňovaly se většinou jen jednotlivé souše. Po roce 1950 odumřela převážná část jedlí a jilmů.

V roce 1999 byla obnovena pěší stezka spojující obce Bránov a Roztoky. Původní turistická cesta byla z bezpečnostních důvodů několik let uzavřena. Naučná stezka je zařazena do výchovně vzdělávacích programů **návštěvnických a vzdělávacích středisek v Křivoklátě** pro všechny typy škol i pro veřejnost. Umožňuje návštěvníkům Křivoklátska seznámit se s bohatostí dřevinné skladby této oblasti a ověřit si v přírodě své znalosti na 35 druzích stromů a keřů, které jsou pro tuto oblast charakteristické.

LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ V CHKO KŘIVOKLÁTSKO

Les nelze chápat jen jako skupinu stromů rostoucích na určité ploše. Součástí tohoto velice složitého ekosystému, tvořeného složkami živé i neživé přírody, je i člověk. Lidská civilizace ovlivňuje les od svého prvopočátku a intenzita tohoto ovlivňování se s postupem času stupňuje.

Lesy plní celou řadu celospolečensky nesmírně důležitých funkcí – od dřevoprodukcí přes půdoochrannou, vodohospodářskou, klimatickou až po rekreační

a zdravotní, a jako jedna z hlavních složek životního prostředí jsou pro život lidské společnosti nenahraditelné.

Lesy dnes pokrývají více než třetinu rozlohy našeho státu a jsou významnou součástí našeho národního bohatství. Přitom prakticky sto procent současných lesních porostů vzniklo lesnickou činností a je více či méně ovlivňováno člověkem. Jedná se jak o ovlivňování přímé – hospodářskou činností, tak i nepřímé – civilizačními vlivy, např. znečišťováním ovzduší.

Způsoby hospodaření v lesích se v různých historických dobách měnily a byly vždy odrazem vztahu majitelů k lesům i požadavků, které chtěli vlastníci od lesa naplnit. Minulá dvě století byla ve znamení ekonomického tlaku na les a intenzifikace dřevoprodukční funkce zaváděním rychleji rostoucích dřevin. Léta budování socialismu byla zas poznamenána snahou o zprůměrnění lesní výroby při podceňování vlivů přírodních procesů.

Současný pohled na les se mění a důležitost jednotlivých funkcí se v některých územích vyrovnává. Funkci produkce dřeva nelze zavrhnout a v hospodářských lesích bude vždy jednou z hlavních. Les je zdrojem dřeva jako jedné z významných obnovitelných surovin a současně zdrojem ekonomických prostředků pro fungování celého lesního hospodářství. Ostatní funkce je možno podpořit rozumným způsobem hospodaření.

Cílem lesnické politiky České republiky je trvale udržitelné lesní hospodářství – to je takové hospodářství, ve kterém zdravý a ekologicky vyvážený les zajišťuje trvalou existenci všech užitků. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je „přírodě blízké hospodaření“. Les chápe jako komplex všech v něm žijících organismů, snaží se o poznání a respektování všech vzájemných vztahů mezi nimi. Volí takové hospodářské postupy, které les nepoškozují, ale využívají tvůrčí síly přírody k dosažení lesnických cílů. Přechází od monokulturního hospodářství k pestřejší dřevinné skladbě porostů a přirozenou obnovu považuje za základní způsob obnovy lesa. Mění se i technologie hospodaření a používání chemických látek se omezuje na minimum.

Tento způsob hospodaření klade značné nároky na morální i odborné kvality venkovního lesního personálu. Lesník musí svůj les nejdříve dokonale poznat, seznámit se s podmínkami stanoviště i možnostmi dřevin na těchto stanovištích růst. Musí mít dostatek citu pro správné rozhodování kam který strom zasadit, jak ho správně ošetřovat. Také kdy a jak ho pokácet, aby vznikl prostor pro nový a mladý les.

Znalost všech křivoklátských dřevin, jejich nároků na stanoviště a produkčních možností jsou abecedou každého lesníka a základní podmínkou pro jeho úspěšnou práci.

Vstupte s námi do království křivoklátských dřevin a naučte se je poznávat. Naučná stezka v rezervaci „U Eremita“ necht' je Vám otevřenou knihou v přírodě, která pro Vás bude tím zajímavější, čím lépe se v ní naučíte číst.

1. SRSTKA ANGREŠT (*RIBES UVA-URSI*)

Nízký keřík s rozkladitými, ostnatými větvemi, dorůstající 1 m výšky. Roste často na sutích, skalách a ve světlých lesích. Kvetě v dubnu drobnými kvítky. Plody jsou sladké, jedlé bobule zelené barvy. Dozrává v červenci. Šlechtěná meruzalka – angrešt – je v mnoha odrůdách pěstována v zahradách pro chutné plody.

2. TRNKA OBEČNÁ (*PRUNUS SPINOSA*)

Bohatě větvený keř dorůstající výšky až 3 m. Zkrácené letorosty vytvářejí pevné trny. V květnu trnky bohatě kvetou bílými vonnými květy. Plody trpké chuti dozrávají v říjnu, po přemrznutí jsou sladké a používají se k výrobě trnkového vína. Trnka se vyskytuje na teplých slunných stráních, na okrajích lesů a na mezích.

3. HABR OBECNÝ (*CARPINUS BETULUS*)

Středně velký strom dorůstající výšky 20 m, někdy keřového charakteru. Kmen má šedou kůru a je výrazně svalcovitý. Vejčité, po okrajích dvakrát pilovité listy se na podzim zbarvují zlatožlutě. V květnu vykvétají samčí převislé a samičí vzpřímené květy na téměř stromu. Plodem je žebrovaný oříšek s trojcípým křídlem. Dřevo je žlutobílé, tvrdé, pevné a nejvýchvěvnější z našich dřevin. Používá se v nástrojařství, soustružnictví, k výrobě hraček a uměleckých předmětů. Habr je na Křivoklátsku rozšířen na mnoha stanovištích od vlhkých údolí až po skalnaté výchozy. Podíl habru v lesních porostech Křivoklátska je 7 %.

4. ČILIMNÍK ČERNAJÍCÍ (*CYTISSUS NIGRICANS*)

Řídce větvený keřík vysoký až 1 m. Žluté květy se objevují od června do srpna. Vyskytuje se roztroušeně na skalnatých výchozech a ve světlých lesích s mělkou půdou.

5. **TOPOL OSIKA** (*POPULUS TREMULA*)

Strom dorůstající až 30 m výšky. Koruna je světlá, s listy, které se třepotají i při nepatrném vánku. Mladá kůra je šedavě zelená, později se vytváří podélně rozpraskaná borka. Kvetे v dubnu, před rašením listů, dvoudomými květy (samčí a samičí jehnědy). Dřevo je měkké a lehké, používá se na výrobu překližek, obalů a zápalek.

6. **BŘÍZA BĚLOKORÁ** (*BETULA PENDULA*)

Strom dorůstající výšky až 25 metrů. Koruna je kuželovitá. Kůra je bílá, borka je hrubá, podélně rozbrázděná. Květ je nenápadný, plodem je šištice s množstvím drobných semínek. Listy jsou kosočtvercové, používané v kosmetice a medicíně proti revmatizmu, zánětlivým onemocněním kůže a k regeneraci vlasů. Dřevo je žlutavě bílé nebo narůžovělé, s hedvábným leskem. Je středně těžké a tvrdé i pružné. Používá se v nábytkářství, bednářství a rezbářství. Tato bříza roste roztroušeně po celém území CHKO, včetně nejchudších skalnatých strání, kde vytváří pouze nízké stromky.

7. DUB LETNÍ (*QUERCUS ROBUR*)

Velmi statný strom dorůstající až 40 m výšky. Kmen je mohutný, válcovitý s hrubou rozpraskanou borkou. Laločnaté listy se liší od dubu zimního laločnatým přechodem na řapíku. Plodem je žalud na dlouhé stopce. Také dub je schopen se přizpůsobit různým půdním podmínkám. Jde o nejvýznamnější dřevinu Křivoklátské oblasti. Současný podíl dubů v lesních porostech je 16%, ale v původních lesích Křivoklátska před zásahy člověka to bylo více než 40 %. Duby se dožívají vysokého věku. V oblasti se vyskytují i porosty dvousetletých stromů. Jeden z nejstarších dubů na Křivoklátsku roste u Kouřimecké rybárny, asi 12 km proti toku Berounky. Jeho obvod kmene činí téměř sedm metrů a stáří je odhadováno na více než 400 let. Žaludy jsou velmi významnou potravou pro velké množství divokých zvířat a ptáků. V lékařství se používá k léčení žaludečních a střevních katarů, zánětů sliznic, hrtanu, k zástavě krvácení a ošetření popálenin. Třísloviny – látky obsažené v kůře – se používají k činění kůží a v chemickém průmyslu. Dřevo je vhodné pro výrobu dřevěného uhlí a je výhřevné i pro přímý otop. Používá se ve stavebnictví, nábytkářství a pro konstrukční prvky.

8. DUB ZIMNÍ (*QUERCUS PETRAEA*)

Strom je velmi podobný dubu letnímu vzrůstem i rozšířením. Listy přecházejí v řapík pozvolně, žaludy jsou na krátkých stopkách přisedlých k větvičce. Dub zimní i dub letní se vyskytují po celé oblasti, často na společných lokalitách. Pěstování dubu na Křivoklátsku je v posledních letech věnována velká pozornost všech větších vlastníků lesa, především s. p. Lesy ČR, který hospodaří na dvou třetinách lesní půdy v CHKO Křivoklátsko. Dřevo je trvanlivé a má velmi dobré technické vlastnosti, pro které nachází široké uplatnění v nábytkářství, stavebnictví, truhlářství, řezbářství a v minulosti především v bednářství pro výrobu sudů a v kolářství pro výrobu součástí vozů. V pohanských dobách patřil dub na našem území k významným modlám a zastupoval uctívané bůžky.

9. LÍPA SRDČITÁ (*TILIA CORDATA*)

Strom charakteristický pro suťovité stráně Křivoklátska. Dorůstá až 30 m výšky. Srdčitý list je v paždí nervatury porostlý rezavými chloupky. Kvete na počátku července vonnými žlutobílými květy, které se používají v lékařství pro léčení zánětů dýchacích cest a na pocení při horečkách. Plodem jsou malé kulovité nažky uspořádané po 5 – 9 na jednom listenu. Dřevo je měkké, lehké, používané především v řezbářství a modelářství. Lípy jsou typickými stromy českých obcí. Na volném prostranství vytvářejí mohutné, široce rozložené koruny na nízkých kmenech. Například lípa srdčitá v nedalekých Modřejovicích má obvod kmene 6,5 m výšku 20 m a šířku koruny 18 m.

10. SVÍDA KRVAVÁ (*CORNUS SANGUINEA*)

Keř až 4 m vysoký s větvkami nápadně červenými nebo červeno zelenými. Kvete v květnu bělavými kvítky v okolících. Koncem léta se listy barví rudě a dozrávají modré peckovičky. Na celém území Křivoklátska se vyskytuje roztroušeně na teplých stráních, na mezích a opuštěných pastvinách.

11. JEŘÁB PTAČÍ (*SORBUS AUCUPARIA*)

Středně velký strom nebo keř do 15 m výšky. Listy jsou střídavě lichožpeřené s 9 – 19 lístky, které jsou podlouhle kopinaté. Kvetे v květnu bílými květy umístěnými v rozvětvených chocholičnatých latách. Plody jsou malvice známé jako jeřabiny oranžové barvy. Dřevo je tvrdé, s hnědým jádrem, používané v řezbářství. V sadovnictví jsou pěstovány odrůdy se sladkými plody. Jeřáb ptačí se vyskytuje po celém území od zamokřených půd až po skalnaté výstupy.

12. JEŘÁB BŘEK (*SORBUS TORMINALIS*)

Strom dorůstající v lesních porostech až 25 m výšky. Na volném prostranství je na nízkém kmeni nasazena široká kulovitá koruna. Listy se na podzim zbarvují od zlatožluté po karmínovou barvu. V celé oblasti je roztroušen v suchých doubravách, výjimečně i v alejích. Plodem je oválná hnědá malvice, oblíbená potrava ptáků. Dřevo je velmi tvrdé s červenohnědým jádrem, vzácně se používá v nábytkářství a řezbářství. Před sto padesáti lety byl břek používán pro výsadbu stromořadí podél hospodářských polních cest.

13. JEŘÁB MUK (*SORBUS ARIA*)

Většinou jen rozkladitý keř na skalách, na živnějších půdách výjimečně strom dosahující výšky maximálně 12 m. Kvete v květnu, v září dozrávají červené malvice, které často zůstávají na větvích po celou zimu. Listy jsou vejčité, na rubu výrazně plstnaté. V oblasti je jeho výskyt vázán na teplé skalnaté stráně.

14. RŮŽE ŠÍPKOVÁ (*ROSA CANINA*)

Keř s ostnatými pruty. Kvete v květnu až červnu vonnými růžově zbarvenými květy. Plodem je šípek oranžové barvy. Plod obsahuje vysoký podíl vitamínu C, a proto se často používá na přípravu čajů při nachlazení. Plody jsou důležité také pro zimní výživu ptáků, hlodavců, ale také kun, lišek a jezevců. V celé oblasti je keř běžný ve světlých lesích a na mezích.

15. ŘEŠETLÁK POČISTIVÝ (*RHAMNUS CATHARTICA*)

Rozložitý keř, výjimečně stromek do 6 m výšky. Květy jsou drobné, nenápadné, plodem je tmavě modrá peckovička, která je prudce projímavá a jedovatá. Vyskytuje se řídko na suchých skalnatých stráních. Dřevo s výrazným barevným jádrem je velmi tvrdé, někdy používané v řezbářství.

16. HLOH OBECNÝ (*CRATEAGUS LAEVIGATA*)

Trnitý keř, nebo malý strom. Listy jsou malé, lesklé, laločnaté. Kvete v květnu bílými kvítky, které jsou významnou surovinou ve farmacii pro výrobu léků používaných k léčbě srdečních a cévních onemocnění a ke snižování krevního tlaku. Plodem je rudá malvička dozrávající v říjnu. Dřevo je tvrdé a pružné, v minulosti používané v nástrojařství. V oblasti Křivoklátska se vyskytuje v suchých světlých porostech a na skalách společně s příbuzným hlohem jednosemenným.

17. LÍPA VELKOLISTÁ (*TILIA PLATYPHYLLOS*)

Strom je velmi podobný vzrůstem i výskytem lípě srdčité. Listy mají v paždí nervatury bílé chloupky. Na jednom listenu je 3 – 5 plstnatých, tvrdých nažek se zřetelným žebrovaním. Lípy jsou na Křivoklátsku v lesních porostech zastoupeny asi 2%. Lípy mají v lesích i ve veřejné zeleni obcí velký význam pro včely a ostatní hmyz. Velké množství květů poskytuje nektar i pyl. Lípy jsou také významnými hostiteli medonosných druhů mšic, podobně jako javory, buky a duby.

18. RYBÍZ ALPÍNSKÝ (*RIBES ALPINUM*)

Drobný, řídký keřík. Větve jsou bez trnů. Hroznovité květenství vyrůstá z úžlabí listů. Plody jsou červené bobule nevýrazné mdlé chuti. V ovocnářství je pěstováno velké množství ušlechtilých odrůd rybízu. Na Křivoklátsku je známa především z polosutiných skal a sutí.

19. JEDLE BĚLOKORÁ (*ABIES ALBA*)

Strom s přímým válcovitým kmenem. Některé jedle na Křivoklátsku přesahují výšku 40 m a objem kmene přes 10 m³. V září dozrávají 12 až 20 cm dlouhé vzpřímené šišky, které se přímo na stromech rozpadají. V minulosti bylo v lesních porostech Křivoklátska velké množství jedlí. Vlivem jejich využívání jako stavebního dřeva, vlivem pastvy dobytka v lese, vysokých stavů zvěře a v posledním století i změnou kvality ovzduší došlo v minulých dvou stech letech ke zdecimování jedlí. Vliv na jejich populaci měl i nezáměr o její pěstování v době zakládání monokultur rychlerostoucích dřevin smrku, borovice a modřínu.

V současné době je snaha o zvýšení podílu jedle v porostech Křivoklátska, dnes je v porostní skladbě zastoupena pouze 1%. Dřevo je lehké, světlé a pružné. Pro svou trvanlivost je vhodné pro vodní stavby a nosné konstrukce krovů, mostů apod. V minulosti se bez jedlového dřeva neobešla žádná stavba mlýna nebo hamru.

20. JMELÍ BÍLÉ (*VISCUM ALBUM*)

Stálezelený poloparazit vyskytující se na Křivoklátsku především na jedli a borovici. Kvete v březnu, bílé plody dozrávají v prosinci. Jmelí je známé nejen jako vánoční dekorace, ale také využíváno při léčbě srdečních onemocnění. Z lepkavého osemení byl vařen lep používaný ptáčníky při čížbě k lapání na vějíčku, tj. na větvičku pomazanou lepem.

21. ZIMOLEZ PÝŘITÝ (*LONICERA XYLOSTEUM*)

Až 3 m vysoký keř s jemným větvením. Kvete v květnu růžovými jemně vonnými květy. Listy jsou jemně plstnaté. V září dozrávají červené plody, zpravidla po dvou přirostlé k sobě. Keř se na Křivoklátsku vyskytuje ve světlých lesích a na pasekách. Plody jsou mírně jedovaté.

22. TIS ČERVENÝ (*TAXUS BACCATA*)

Keř nebo strom dorůstající 15 m výšky. Ploché jehlice jsou tmavě zelené, lesklé. Kvete v květnu a v září dozrává červený plod s jedním semenem. Plod je sladký a jedlý, ale jinak je celá rostlina včetně semene jedovatá. Dřevo je tvrdé, těžké a velmi pružné, ve středověku používané k výrobě kuší a luků. Běl dřeva je tenká a žlutavá, jádro je tmavohnědé až nafialovělé. V současnosti se používá především k výrobě šperků a drobných uměleckých předmětů. Křivoklátsko je jednou z mála oblastí, kde se tento druh zachoval v přírodním prostředí. Tis se vyskytuje ve stinných skalách v okolí řeky Berounky a v hlubokých bočních údolích podél potoků, například Javornice, Zbírůžského potoka nebo Oupoře. Na území CHKO je evidováno přes 3 000 jedinců tisu. Strom patří mezi druhy chráněné zákonem. V okrasném zahradnictví jsou pěstovány desítky tvarových a barevných kultivarů. Jde o druh s velmi pomalým růstem a není proto výjimkou, že i malé stromy jsou stoleté. V Čechách jsou známé i stromy tisu, jejichž věk se odhaduje na 800 let.

23. JAVOR MLÉČ (*ACER PLATANOIDES*)

Strom až 30 m vysoký s válcovitým kmenem s podélně rozbrázděnou borkou. Listy jsou pětilaločné, mladé řapíky mléčí. Kvete před rašením listů, plodem je dvounažka se zploštělým semenem. Na Křivoklátsku roste především ve světlých lesích, často též v obcích. Dřevo je bělavé, lesklé a tvrdé. Používá se v nábytkářství a nástrojářství.

24. **JAVOR KLEN** (*ACER PSEUDOPLATANUS*)

Strom mohutného vzrůstu. Kůra kmene je šedá, zprvu hladká, u starých stromů se plátkovitě odlupuje. Listy jsou tří až sedmilaločné. Kvete v době rašení listů. Oválné plody tvoří křídlaté dvounažky. Dřevo je šedobílé, tvrdé a trvanlivé. Používá se v nábytkářství, nástrojařství a dřevo z horských oblastí i k výrobě hudebních nástrojů. Na Křivoklátsku roste klen především na stinných vlhkých stráních. V lesních porostech oblasti je klen spolu s mléčem a babykou zastoupen asi 2%.

25. **LÍSKA OBECNÁ** (*CORYLUS AVELLANA*)

Košatý keř dorůstající až 6 m. Listy jsou vejčité, zašpičatělé a mírně plstnaté. Kvete již v únoru nebo březnu. Samčí květy jsou dlouhé žlutohnědé jehnědy, poskytující první jarní pastvu včelám a ostatnímu hmyzu. Semennem je jedlý oříšek asi 1,5 cm velký. Líska roste na řivoklátsku především na sutích a skalnatých stráních.

26. JILM VAZ (*ULMUS LAEVIS*)

Strom až 25 m vysoký. Kmen je většinou pokřivený, v zapojených porostech i rovný a plnodřevný. Vejčité, zubaté listy jsou k řapíku asymetrické. Plody jsou stopkaté ploché nažky, značně ochlupené. Dřevo má temně hnědé jádro, je tvrdé, dobře opracovatelné. Používá se v nábytkářství, soustružnictví a řezbářství, dříve nejvíce v kolářství. Na obdobných stanovištích se v oblasti vyskytuje také jilm drsný.

27. VRBA JÍVA (*SALIX CAPREA*)

Většinou keř, někdy strom dorůstající maximálně do 8 m výšky. Podlouhle oválné listy jsou na rubu plstnaté. Kvete časně zjara. Samčí jehnědy jsou zelené až 7 cm dlouhé, samčí jehnědy dorůstají až 4 cm, s velkým množstvím pylu. Plodem jsou drobná okřídlená semena. Jíva se v oblasti Křivoklátska vyskytuje na světlinách a okrajích lesů. Velmi rychle osídluje paseky po těžbě. Velký význam má jako okus pro zvěř a jako časný zdroj pylu pro hmyz.

28. BOROVICE LESNÍ

(*PINUS SYLVESTRIS*)

Její tvar je velmi variabilní podle podmínek, v nichž roste. Může

mít podobu statného stromu nebo jen pokrouceného keře ve skalách. Mladá kůra v horní třetině vzrostlého stromu je žlutavá, papírovitě odlupčivá. Ve spodní části kmene je silná červenohnědá borka. Jehlice jsou ve svazečcích po dvou. Semena jsou ukryta v šiškách, které dozrávají druhým rokem. Prskyřičnaté dřevo má zlatavou běl a červenohnědé jádro. Je oblíbené ve stavebnictví, nábytkářství a jako důlní dříví. Původní výskyt borovice nepřesahoval 1%, ale v současné době je zastoupení v porostech Křivoklátska zhruba 20%. Je tedy nejpěstovanější hospodářskou dřevinou po smrku.

29. BUK LESNÍ

(*FAGUS SYLVATICA*)

Mohutný strom až 40 m vysoký. Kmen je válcovitý

se světle šedou hladkou borkou. Kvete v květnu, plodem je bukvice, důležitá součást potravy lesních zvířat a ptáků. Roste především na svěžích půdách a v mírném zastínění. Někdy vytváří čisté porosty bučin. Dřevo je bez jádra, tvrdé a málo trvanlivé. Používá se k výrobě parket, hraček, nábytku a na železniční pražce. Pro velkou výhřevnost je vhodné jako palivo a k výrobě dřevěného uhlí. Na území Křivoklátska byl vytlačěn především smrkem. Z původního podílu okolo 40% je dnes v porostech jen necelými 10%. Dřevině je však v současnosti věnována potřebná péče a opět se vrací na původní stanoviště.

30. OLŠE LEPKAVÁ (*ALNUS GLUTINOSA*)

Středně velký strom s kuželovitou korunou. Kůra kmene je zpočátku hladká, později šupinovitě odlupčivá. Listy jsou vejčité s pilovitým okrajem. V šišťkách dozrávají drobná semena v říjnu, ale vypadávají až v březnu. Dřevo olše je žlutooranžové s tmavšími skvrnami a hedvábným leskem. Používá se v nábytkářství, pro vodní stavby a k výrobě tužek. V oblasti se olše vyskytuje na zamokřených půdách a v údolích podél potoků.

31. BEZ ČERNÝ (*SAMBUCUS NIGRA*)

Keř vyskytující se ve světlých lesích, ale většinou na světlinách, mezích a rumištích. Listy jsou lichozpeřené, převážně pětičetné. Kvete mohutnými vrcholíky bílé barvy. Plody jsou drobné černo-fialové. Květ, plod i kůra se používají v medicíně k léčení dýchacích cest, zánětů nervů a při zažívacích potížích. Dřevo je velmi tvrdé, používané v řezbářství a k výrobě dýmek.

32. SMRK ZTEPILÝ (*PICEA ABIES*)

Strom dorůstající až 50 m výšky. Kmen je přímý s hnědou, šupinovitě odlupčivou kůrou. Jehlice vyrůstají jednotlivě. Šišky vyrůstají vzpřímeně, ale dozrávají svisle k zemi následujícího jara. Smrk je náročný na vzdušnou a půdní vlhkost. Proto je jeho přirozený výskyt v Křivoklátské oblasti vázán na uzavřená údolí a severně orientované svahy. Pro potřeby stavebního dřeva a snadné pěstování se na Křivoklátsku rozšířilo jeho zastoupení z původního 1 % před dvěma sty lety na současných více než 30 % v lesních porostech. Dřevo je měkké, lehké a pružné. Použití je velmi široké, především ve stavebnictví, nábytkářství a k výrobě papíru.

33. TŘEŠEŇ PTAČÍ (*PRUNUS AVIUM*)

Strom na živných půdách dorůstá až 25 m výšky, na skalách a volných plochách jde většinou jen o keř do 6 m. Listy jsou jednoduché s pilovitým okrajem, koncem léta se zbarvují do karmínově červené barvy. Kvete bílými květy v květnu, v červnu dozrávají drobné plody s tmavou jedlou dužninou a velkou peckou. Dřevo je červenožluté, tvrdé a lesklé, používá se v řezbářství a nábytkářství. Na Křivoklátsku je třešeň ptačí běžně rozšířena na suchých a světlých stanovištích, ale v lesních porostech nedosahují významného zastoupení.

34. JASAN ZTEPILÝ (*FRAXINUS EXCELSIOR*)

Mohutný strom s řídkým rozvětvením koruny. Mladá kůra je lesklá, šedo zelená, později se vytváří podélně rozbrázděná borka. Charakteristické jsou černé pupeny. Listy jsou lichozpeřené se 7 až 11 podlouhle vejčitými lístky na řapíku. V některých porostech dosahuje výšky až 30 m a průměru kmene okolo 1 metru. Kvete v dubnu, plody dozrávají v říjnu, ale opadávají až v průběhu zimy. Na Křivoklátsku roste po celé oblasti od vlhkých údolních niv až po vyprahlé lesostepi. V lesních porostech oblasti je jasan zastoupen 2%, častý je jeho výskyt ve volné krajině a ve veřejné zeleni obcí. Dřevo je velmi pružné, s našedlým jádrem. Používá se v nástrojařství, nábytkářství, v letectví a modelářství.

35. JAVOR BABYKA (*ACER CAMPESTRE*)

Na výslunných stránkách a na suchých půdách vytváří pouze keře. V lesích s vlhkou půdou dorůstá strom až 20 m výšky. Listy jsou drobné tří až pětilaločné, na podzim zlatožluté. Začíná kvést koncem dubna, současně s rašením listů. Plodem je dvounažka s křídlem, dozrává koncem léta. Dřevo je méně hodnotné než u ostatních javorů. Na mladých větévkách je nápadná tvorba korkových lišt. V Křivoklátské oblasti se vyskytuje především na suťovitých půdách a na suchých mezích.

Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – Správa CHKO Křivoklátsko ve spolupráci s Lesy České republiky, s. p.

Autoři textu: Ing. Moucha P., Ing. Pecha M., Ing. Štěpánek P.

Autor fotografií: Ing. Pecha M.

Autorka kreseb: Akad. mal. Renata Oppeltová

Korektury: Ing. Jedlička J.

Desing, sazba a tisk: Žaket, Praha 2009